

5. Curtis L. A case of identity: rescuing Rebecca Clarke. // The Musical Times. 1996, May 5, pp. 15–21.
6. Curtis L. A Rebecca Clarke reader. The Rebecca Clarke Society, Inc. – 2004.
7. Haylock J. The immortals: William Primrose [Електронний ресурс] / Julian Haylock // 24 th Aughust, 2015. Режим доступу: <http://www.amati.com/magazine/107-instrument-articles/immortals-william-primrose/>.
8. White J. Lionel Tertis. The first great virtuoso of the viola. Boydell Press. – 2006.
9. Potter T. William Primrose and his violas [Електронний ресурс] / Tully Potter // 20 june, 2012. Режим доступу: <http://tarisio.com/cozio-archive/cozio-carteggio/william-primrose-and-his-instruments/>.
10. William Primrose's Life and Career [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sites.lib.byu.edu/piva/biographies/>

References

1. Kovnatchkaia, L. G. (1986). English music of the twentieth century (origins and development stages): Essays. Moscow: Sovetskii kompozitor [in Russian].
2. Kovnatchkaia, L. G. (1974). Benjamin Britten. Moscow: Sovetskii kompozitor [in Russian].
3. Poniatovskii, S. P. (2007). The history of viola art. Moscow: Muzyka [in Russian].
4. Shneerson, G. M. The English music. Retrieved from: <http://www.belcanto.ru/english.html> [in Russian].
5. Curtis, L. (1996, May 5). A case of identity: rescuing Rebecca Clarke. The Musical Times, 15–21 [in English].
6. Curtis, L. (2004). A Rebecca Clarke reader. The Rebecca Clarke Society, Inc. [in English].
7. Haylock, J. (2015, Aughust 24). The immortals: William Primrose. Retrieved from <http://www.amati.com/magazine/107-instrument-articles/immortals-william-primrose/> [in English].
8. White, J. (2006). Lionel Tertis. The first great virtuoso of the viola. Boydell Press [in English].
9. Potter, T. (2012, June 20). William Primrose and his violas. Retrieved from <http://tarisio.com/cozio-archive/cozio-carteggio/william-primrose-and-his-instruments/> [in English].
10. William Primrose's Life and Career. Retrieved from <https://sites.lib.byu.edu/piva/biographies/> [in English].

УДК 787.6 (477)

Павленко Леся Олександрівна,
*аспірантка Київського національного університету
культури і мистецтв
pavlenko.lesia.o@gmail.com*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА СТАНОВЛЕННЯ БАНДУРНОГО ВИКОНАВСТВА

Метою роботи є дослідження процесу зародження та становлення професійної освіти бандуристів як важливого чинника на шляху формування академічного музичного напрямку бандурного виконавства. Методологія дослідження полягає в застосуванні загального наукового принципу об'єктивності, історико-логічного, аналітичного та культурологічного методів у аналізі та систематизації теоретичних узагальнень щодо розвитку професійної освіти бандуристів в процесі становлення сучасного концертного виконавства. Наукова новизна роботи полягає у взаємопов'язаному розгляді теоретичних засад та культурних явищ в розвитку професійної музичної освіти музикантів-бандуристів в процесі сві еволюції становлення та розвитку. Висновки. Розвиток та становлення системи

освітніх закладів в процесі академізації бандурного виконавства відіграло важливу роль в підвищенні професійного рівня як самих виконавців, так і загального рівня бандурного мистецтва. З початком теоретичних та методичних напрацювань було виявлено перспективний потенціал професійної музичної підготовки бандуристів, який відкривав можливості розширення інструментального звучання, вдосконалення художніх виразових засобів, вбираючи традиції академізму світової класики. Багаторічна діяльність на цій ниві відомих педагогів-бандуристів сприяла формуванню академічних шкіл виконавства та вихованню не одного покоління талановитих музикантів, які гідно представляють бандурне мистецтво на світовому та національному рівнях. Доведено нерозривну єдність процесу становлення закладів освіти з питаннями інструментального вдосконалення та оновлення бандурного репертуару. Наголошено на важливості відкриття класу бандур в консерваторіях, що в підсумку сприяло формуванню академічних виконавських шкіл.

Ключові слова: професійна освіта, бандурне виконавство, клас бандури, студії, академічні школи виконавства.

Павленко Леся Александровна, аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв

Развитие профессионального образования как необходимое условие для развития бандурного исполнительства

Целью работы является исследование процесса зарождения и становления профессионального образования бандуристов как важного фактора на пути формирования бандурного исполнительства в качестве академического музыкального направления. **Методология исследования** заключается в применении общего научного принципа объективности, историко-логического, аналитического и культурологического методов в анализе и систематизации теоретических обобщений по развитию профессионального образования бандуристов в процессе становления современного концертного исполнительства. **Научная новизна** работы заключается во взаимосвязанном рассмотрении теоретических основ и культурных явлений в развитии профессионального музыкального образования музыкантов бандуристов в процессе своей эволюции становления и развития. **Выводы.** Развитие и становление системы образовательных учреждений в процессе академизации бандурного исполнительства сыграло важную роль в повышении профессионального уровня как самих исполнителей, так и общего уровня бандурного искусства. С началом первых теоретических и методических наработок было обнаружено перспективный потенциал профессиональной музыкальной подготовки бандуристов, который открывал возможности расширения инструментального звучания, совершенствования художественных выразительных средств, впитывая традиции академизма мировой классики. Многолетняя деятельность на этом поприще известных педагогов-бандуристов способствовала формированию академических школ исполнительства и воспитанию не одного поколения талантливых музыкантов, которые достойно представляют бандурное искусство на мировом и национальном уровнях. Доказано неразрывное единство процесса становления учебных заведений с вопросами инструментального совершенствования и обновления бандурного репертуара. Подчеркнута важность открытия класса бандуры в консерваториях, что в итоге способствовало формированию академических исполнительских школ.

Ключевые слова: профессиональное образование, бандурное исполнение, класс бандуры, студии, академические школы исполнительства.

Pavlenko Lesya, postgraduate of Kyiv National University of Culture and Arts

The Development of Professional Education as a Necessary Prerequisite for the Development of Playing Bandura

Purpose of Article. The aim is to study the process of the birth and formation of vocational education Bandurist as an important factor in building a bandura performance in an academic musical directions. **Methodology.** The methodology of the study is to apply the general principle of scientific objectivity, historical, logical, analytical and cultural methods in the analysis and systematization of theoretical generalizations on the development of vocational education bandura

*players in the making of the modern concert performance. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the work lies in an interconnected considering the theoretical foundations and cultural events in the development of professional musical education of musicians bandura players in the process of its evolution and development. **Conclusions.** The development and establishment of educational institutions of the system in the course of performing academization bandura played an important role in increasing the professional level of both the performers and the general level of bandura art. Since the beginning of the first theoretical and methodological developments it has been found promising potential for professional music training Bandurist, which gave opportunities of expansion of instrumental sound, improving the artistic means of expression, soaking up the academic tradition of world classics. Many years of work in this field, well-known bandura-teachers and players contributed to the formation and education of performing academic school several generations of talented musicians, who represent bandura art in global and national levels. We have proved the indissoluble unity of the process of formation of educational institutions to the issues instrumental to improve and update bandura repertoire. The importance of opening bandura class in conservatories, which eventually contributed to the formation of academic performing schools, is underlined.*

Keywords: professional education, bandura performance, bandura class, studios, academic schools of performance.

Актуальність проблеми дослідження. Усвідомлення необхідності професійної підготовки бандуристів почало відбуватися з початками виходу цього мистецтва на велику сцену та появою музиканта-концертанта, який виконував твори для публіки. Відтак постало питання теоретичного освоєння методологічних і музично-технічних навичок виконавства. Зародження цих процесів збіглося з вибором магістрального напрямку на академізацію бандурного виконавства, інспірованого загальними процесами культурного розвитку в кінці XIX – на початку XX ст., зацікавленням українськими інтелігентськими та науковими колами кобзарською музичною традицією. Таким чином, осмислення емпіричних набутків старосвітських кобзарів та бандуристів призвело не тільки до появи перших методичних розробок, а й власне позначилося як період пошуку шляхів вирішення нагальних завдань щодо опрацювання педагогічно-методичних засобів в умовах вже професійних освітньо-виховних систем [7, 152].

Освіта стала тим фундаментом, на основі якого стала можливим підготовка високопрофесійних спеціалістів бандурного мистецтва, які б володіли високою технікою та художньою майстерністю виконавства. Зародження академічної бандурної освіти, якій передувало існування шкіл, студій, училищ, відбувалося нерівномірно, як в територіальному, так і в хронологічному аспекті. Разом з тим, потреба цілісного узагальнення цього процесу дасть можливість теоретичного осмислення початків формування академічної освіти та їх становлення в питанні осягнення перспектив подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження академічної бандурної освіти та формування шкіл виконавства знайшла відображення в роботах М. Давидова [3], який розглядав її в контексті загального процесу становлення академічної школи народно-інструментального виконавства; І. Панасюка [10; 11; 12], який досліджував становлення київської школи бандурного виконавства, зосереджуючи увагу на діяльності С. Баштана та А. Омельченка; В. Дутчак [5], дисертаційне дослідження якої висвітлює актуальні питання становлення бандурного професіоналізму в період 1970-1990-х

років; Б. Жеплинського та Р. Гавалюк [6] – в дослідження розвитку академічної освіти в західній Україні. Також до означеної проблематики зверталися у своїх працях та розвідках А. Гуменюк [2], В. Заєць [7], І. Котляревський [8], Л. Пасічняк [13], Л. Понікарова [14], Н. Брояко [1], Т. Чернета [15], Л. Шемет [16].

Мета статті полягає у дослідженні становлення системи академічної освіти бандурного виконавства в другій половині ХХ ст. як необхідної передумови його професійного розвитку.

Виклад основного матеріалу. В процесі становлення бандури як академічного інструменту саме розвиток професійної освіти робив можливим «появу нової генерації концертних виконавців, вихід українських бандуристів на світові мистецькі терени – і, як наслідок, виникнення школи професійно-академічного бандурного виконавства у її історичному, національному, стильовому, виконавському та композиторському різновидах» [11].

Накопичений історичний досвід кобзарської традиції, що ґрунтувався на засадах усної освіти, ряд видань-самовчителів початку ХХ століття, де публікувалися окремі нотні матеріали, вже не задовольняли потребу в спеціальній літературі, яка давала б потрібні теоретичні та практичні знання для бандурних виконавців. Важливу роль в розвитку тогочасної системи освіти відіграло наукове вивчення фольклору, що сприяло утвердженню професійних засад бандурного мистецтва [4, 7]. Бандура разом з іншими народними інструментами почала виходити на рівень академічної музики, чому сприяли конструктивні вдосконалення, виконавська майстерність, що полягала в розширенні засобів художньої виразності, поява оригінального репертуару, загальне поліпшення виконавської естетики.

Фундатором професійної освіти для бандуристів став видатний український музикант і педагог Г. Хоткевич, який, будучи викладачем класу бандури в Харківському музично-драматичному інституті, вперше розробив програму і методику навчання гри на бандурі, підбираючи навчальний та концертний репертуар. Першу в Україні кафедру народних інструментів Г. Хоткевич очолював із 1926 по 1932 р., навчаючи харківському способу гри [16, 110].

Поштовхом до створення навчальних студій, шкіл та колективів бандуристів (капел) стала організація Г. Хоткевичем концертних виступів кобзарів та лірників на XII Археологічному з'їзді в Харкові в 1902 р., яка відкрила для широкого загалу наукових та культурних кіл народне музичне мистецтво. З цього часу спостерігаються спроби підготовки сценічних артистів-кобзарів та залучення їх до навчально-викладацької діяльності. Прикладом цього слугує постать відомого кобзаря І. Кучугури-Кучеренка, на майстерність гри якого значно вплинули Г. Хоткевич та О. Сластіон. У 1908 р. Г. Хоткевич запрошує І. Кучугуру-Кучеренка викладати в класі бандури до Музично-драматичної школи Миколи Лисенка, яка була першою приватною музичною школою, заснованою 1904 року в Києві.

Брак навчального матеріалу спонукав шукати авторів для написання підручників та нотних навчальних посібників для бандури. В 1913–1914 рр. в Одесі виходить «Самонавчитель гри на кобзі або бандурі» М. Домонтовича (Злобінцева), який був керівником першого студентського ансамблю бандуристів.

тів в Києві, що протягом 1906–1909 рр. успішно виступав на різноманітних заходах.

Протягом першої третини ХХ ст. були підготовлені навчальні та методичні розробки самого Г. Хоткевича з нотним матеріалом – підручник харківського способу гри «Підручник гри на бандурі» (вперше виданий 1909 р.), «Короткий курс гри на бандурі» (1931 р.) та праця «Бандура та її можливості», яка за життя автора не була надрукована.

Орієнтоване вже на академічні канони, мистецтво бандуристів протягом 1920–1940-х рр. розвивалось шляхом масового поширення й удосконалення інструменту (хроматизація, розширення діапазону, створення оркестрових варіантів), пропаганди колективних форм виконавства (капели, ансамблі, оркестри), формування системи професійної музичної освіти (відкриття класів бандури в Полтавському та Київському музичних училищах). Активну участь у цьому процесі брали провідні майстри, виконавці і педагоги, серед яких – С. Снегірьов, Г. Паліївець, Г. Хоткевич, М. Фісун, М. Опришко, В. Кабачок та ін. [16, 110–111].

Значними внеском в розвиток професійної бандурної освіти була студійна та навчальна діяльність при капелах бандуристів, які почали створюватися з 20-х рр. ХХ ст., добираючи до свого складу професійних виконавців зі спеціальною освітою. Відома своєю творчою діяльністю Полтавська капела бандуристів, якою керував Г. Хоткевич, постала в 1925 р. із кобзарської студії при Полтавському селянському будинкові. Всі учасники студії мали музичну освіту та достатній вокальний рівень підготовки.

В 1935 р. Полтавську капелу об'єднують з Київською (остання була заснована В. Ємцем в 1918 р.), утворивши Першу зразкову капелу бандуристів Наркомосу. В різні роки капелу очолювали відомі бандуристи М. Полотай (1928–1930), М. Опришко (1930–1933, 1936–1937), Г. Китастих (1942–1944). У 1962 р. при капелі було створено студію, яка займалася підготовкою артистів-музикантів, які з часом, здобувши середню та вищу спеціальну освіту, поповнювали когорту артистів капели, очолив студію – М. Гвоздь.

Становлення виконавських шкіл академічної бандури здійснювалося в контексті загальних тенденцій пожвавлення культурного й національного життя, який пов'язувався з періодом так званої «хрущовської відлиги». Активізація творчих сил спостерігається в усіх сферах культури: літературі, театрові, живописі, а також музичному виконавстві й композиторській творчості [12, 64].

У 1950 р. відбулося відкриття класу бандури в Київській консерваторії, що стало новою сторінкою в розвитку професійної бандурної освіти. Діяльність в цьому напрямку спиралася на кращі теоретичні та практичні напрацювання кафедри народних інструментів М. Геліса, який плідно використовував здобутки загальної музичної теорії і методики, що вже були сформовані, та в яких було вже узагальнено досвід музичної практики [7, с.153]. Цими ж здобутками послуговувалися й бандуристи. Перші викладачі класу бандури М. Полотай, А. Бобир, В. Кабачок, досконало володіючи глибокими знаннями традиційного кобзарського мистецтва і маючи постійну концертну практику, сприяли активізації сольного та ансамблевого виконавства, узагальненню ме-

тодичного і педагогічного досвіду, а також залученню композиторів до створення оригінального репертуару для бандури.

Професіоналізація навчання гри на бандурі сприяла вихованню талановитих виконавців і педагогів, представників різних поколінь: С. Баштан, Г. Менкуш, А. Омельченко, А. Кухта, А. Грицай, В. Герасименко, Л. Посікіра, Л. Коханська, Р. Гриньків, Л. Дедюх, Л. Мандзюк, Н. Морозевич, Н. Мельник, кожен з яких збагатив виконавське мистецтво бандуристів новими досягненнями, зробив свій внесок у становлення та розвиток провідних регіональних академічних шкіл [16, 111].

Під керівництвом А. Бобира розпочав свою творчу та науково-педагогічну діяльність А. Омельченко, особистість якого є свого роду знаковою постаттю, чий доробок високо підніс педагогічний та науковий рівень бандурного виконавства: теоретичному музикознавству він дав перше дисертаційне дослідження «Розвиток кобзарського мистецтва на Україні» (1968), у якому розкрито історію формування, розвитку й удосконалення бандури та прийомів гри на ній [9, 139] та навчально-методичного посібника «Школа гри на бандурі» (1975). Ще один підручник гри на бандурі А. Омельченко видав спільно з С. Баштаном 1989 року.

Окрім цього, С. Баштан, якого по праву вважають основоположником школи академічного бандурного виконавства, – автор близько 60 збірок бандурного репертуару для дитячих музичних шкіл, середніх та вищих навчальних закладів і концертно-естрадного виконання. Завдяки йому бандура вперше була представлена як сольний інструмент на міжнародному рівні (Всесвітній фестиваль молоді і студентів в Москві, 1957 р.). За майже п'ятидесятирічну діяльність в Київській консерваторії С. Баштан значно розвинув професійні традиції С. Кабачка та М. Геліса, вивівши бандуру на новий рівень як сольного, так і ансамблевого виконавства.

Складною була ситуація щодо започаткування бандурної освіти в Західній Україні. Ще з кінця 1940-х рр. на Львівщині продовжуватися переслідування та репресивні заходи, спрямовані проти послідовників кобзарської школи Ю. Сінгалеви́ча, а також як окремих музикантів-бандуристів, так і керівників колективів. Зокрема, було заарештовано О. Гасюка – керівника капел Політехнічного інституту та Будинку вчителя у Львові. До керівництва першим колективом приступив М. Табінський, другу 1950 р. очолив М. Грисенко [6, 232].

Отримавши досвід роботи в капелі бандуристів В. Ємця, Київському та Вінницькому оперних театрах, та викладаючи в різних навчальних закладах, М. Грисенко в повоєнний час спочатку працював в Львівському театрі опери й балету, а з 1948 р. – бандуристом у Львівській обласній філармонії. В умовах гострого браку навчального репертуару та інструментарію, М. Грисенко зумів досягнути популярності бандури серед інших інструментів у навчальному процесі. Особливою заслугою М. Грисенка є відкриття класів бандури у двох музичних школах та музичному училищі Львова. В 1953 р. він повертається до Києва солістом Державної заслуженої капели бандуристів УРСР.

Одним із найяскравіших його вихованців був В. Герасименко, у творчій особі якого органічно поєдналися конструктор-винахідник, виконавець, педа-

гог-методист, аранжувальник, композитор. На основі власного багаторічного досвіду роботи у всіх ланках освіти та методичних принципів В. Кабачка й А. Бобири він розробив ефективну методику викладання, ключовими аспектами якої стали постановка апарату, особливості звуковидобування, тембральне звучання бандури. Серед найбільш відомих його учнів варто назвати імена найперше його вихованок-доньок – Ольги та Оксани Герасименко, а також таких музикантів, як П. Авраменко, О. Баран, Р. Василевич, О. Верещинський, Г. Гальчак, Д. Губ'як, В. Дутчак, Р. Кузьменко, Т. Лазуркевич, М. Наконечна, М. Попілевич, О. Стахів, Т. Ткач, Й. Яницький.

Фактично протягом повоєнних десятиліть сформувалося дві школи бандурного виконавства – київська та львівська, які стали «важливим чинником піднесення українського академічного музичного виконавства у 50–60-х рр.» [10]. У результаті набула сталого розвитку творча співпраця виконавців та композиторів, що відбувалася на фоні конструктивних удосконалень інструменту, утвердження системи бандурної освіти, методологічні та наукові напрацювання.

Протягом 1970-1990-х рр. значно збільшується кількість відкриття класів бандури у різних вузах України – це Одеська, Донецька та Харківська консерваторії, а також в інститутах культури, педагогічних інститутах та університетах [5, 4].

Важливим досягненням бандурного мистецтва другої половини ХХ ст. стало започаткування сольо-інструментального жанру. В цей період створюється багато оригінальних творів композиторів, які оновили репертуар бандуристів: С. Баштана, М. Дремлюги, В. Зубицького, В. Кирейка. А. Коломійця, К. Мяскова. Серед їхніх творів для бандури є композиції великої форми – варіаційні і поліфонічні цикли, сонати і концерти. Серед оригінальних творів бандурного репертуару можна спостерігати тематичні тенденції романтичного академізму – «Української сонати» А. Коломійця, сонати для бандури: соло М. Дремлюги, «Сонати пам'яті М. Мяскова» В. Зубицького; та постмодерні риси творів, що мають прояв в творчості В. Зубицького [10].

Висновки. Розвиток та становлення системи освітніх закладів в процесі академізації бандурного виконавства відіграло важливу роль в підвищенні професійного рівня як самих виконавців, так і загального рівня бандурного мистецтва. З початками перших теоретичних та методичних напрацювань було виявлено перспективний потенціал професійної музичної підготовки бандуристів, який відкривав можливості розширення інструментального звучання, вдосконалення художніх виражальних засобів, вбираючи традиції академізму світової класики. Багаторічна діяльність на цій ниві відомих педагогів-бандуристів сприяла формуванню академічних шкіл виконавства та вихованню не одного покоління талановитих музикантів, які гідно представляють бандурне мистецтво на світовому та національному рівнях.

Література

1. Брояко Н. Б. Методика навчання гри на бандурі: навч. посіб. / Н. Брояко. – К., 2007. – 230 с.

2. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти / А. Гуменюк. – К. : Наукова думка, 1967. – 243 с.
3. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва : посіб. / М. Давидов. – К. : НМАУ, 1998. – 224 с.
4. Дубас О. І. Становлення та розвиток кобзарських шкіл в Україні (XVII – перша половина XX століття) : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / О. І. Дубас ; Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – К., 2002. – 20 с.
5. Дутчак В. Г. Розвиток професійних засад бандурного мистецтва 1970–1990 років. Творчість і виконавство : автореф. дис... канд. мист. : 17.00.03 – музичне мистецтво / В. Г. Дутчак. – К., 1996. – 19 с.
6. Жеплинський Б., Микола Грисенко – засновник професійної академічної бандурної педагогіки у львівських навчальних закладах / Б. Жеплинський, Р. Гавалюк // Вісник Львівського університету. Сер. Мистецтво. – 2009. – Вип. 9. – С. 229–235.
7. Заєць В. Каузальність та іманентність логіки процесу професіоналізації українського народно-інструментального мистецтва / В. Заєць // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – 2014. – Вип. 110. – С. 151–159.
8. Котляревський І. А. Про два типи шкіл – репродуктивні і продуктивні // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – Вип. 54 : Музична педагогіка : зб. статей. – К., 2007. – С. 29–33.
9. Омельченко Т. А. До 85-річчя Андрія Федоровича Омельченка / Т. А. Омельченко // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – 2011. – № 2. – С. 138–141.
10. Панасюк І. В. Київська академічна школа бандурного виконавства / І. В. Панасюк [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: http://knmau.com.ua/chasopys/06_NBUV/docs/08_Panasuk.pdf
11. Панасюк І. Творча діяльність А. Омельченка в контексті становлення професійно-академічного бандурного виконавства II-ї половини XX ст. / І. Панасюк [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: knmau.com.ua/naukoviy_visnik/096/.../12.pdf
12. Панасюк І. В. Формування української професійно-академічної бандурної школи у соціокультурному контексті / І. В. Панасюк // Наукові записки. Сер. Мистецтвознавство. – 2012. – № 2. – С. 59–64.
13. Пасічняк Л. Академічне-народно-інструментальне ансамблеве мистецтво України XX ст. : історико-виконавський аспект : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства : 17.00.01. / Л. Пасічняк. – Львів, 2007. – 17 с.
14. Понікарова Л. М. Харківська академічна школа народно-інструментального виконавства (з досвіду діяльності кафедри народних інструментів ХДАК (1959–2004 роки) : навч. посіб. / Л. М. Понікарова. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 76 с.
15. Чернета Т. О. Бандурне мистецтво Дніпропетровщини: від аматорства до академізму: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: 26.00.01 / Т. О. Чернета, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2012. – 16 с.
16. Шемет Л. В. Традиційні народні музичні інструменти українців у контексті професійного академічного мистецтва / Л. В. Шемет // Вісник ХДАДМ. – 2015. – № 3. – С. 109–114.

References

1. Broyako, N.B. (2007). Methods of teaching bandura. Kyiv [in Ukrainian].
2. Gumenyuk, A. (1967). Ukrainian folk musical instruments. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Davydov, M. (1998). Kyiv academic school of folk instrumental art. Kyiv: NMAU [in Ukrainian].

4. Dubas, O. I. (2002). Formation and development kobzar schools in Ukraine (XVII - first half of XX century). Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Dutchak, V. H. (1996). The development of professional principles bandura art 1970-1990 years. Creation and Performance. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Zheplyns'kyy, B. & Havalyuk, R. (2009). Mykola Hrysenko – founder of Professional Education academic bandura in Lviv schools. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mystetstvo, 9, 229–235 [in Ukrainian].
7. Zayets', V. (2014). Causality and logic of immanence professionalization of Ukrainian folk instrumental art. Naukovyy visnyk Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho, 110, 151–159 [in Ukrainian].
8. Kotlyarevsky, I.A. (2007). On two types of schools – reproductive and productive. Naukovyy visnyk Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho, 54, 29–33 [in Ukrainian].
9. Omel'chenko, T. A. (2011). By the 85th anniversary of Andrei Fedorovich Omelchenko. Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho, 2, 138–141 [in Ukrainian].
10. Panasyuk, I. V. Kyiv bandura school academic performance. Retrieved from http://knmau.com.ua/naukoviy_visnik/096/.../12.pdf [in Ukrainian].
11. Panasyuk, I. V. Creative activity A. Omelchenko in the context of the establishment of vocational and academic bandura performing the Second half of the twentieth century. Retrieved from http://knmau.com.ua/naukoviy_visnik/096/.../12.pdf [in Ukrainian].
12. Panasyuk, I. V. (2012). Formation of Ukrainian professional and academic bandura school in the socio-cultural context. Naukovi zapysky. Seriya: Mystetstvoznnavstvo, 2, 59–64 [in Ukrainian].
13. Pasichnyak, L. (2007). Academic-folk instrumental ensemble art of the twentieth century Ukraine: historical aspect of performing. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
14. Ponikarova, L.M. (2005). Kharkiv academic school folk instrumental performance (from experience of the department of folk instruments HDAK (1959–2004 years). Kharkiv: VD «INZhEK» [in Ukrainian].
15. Cherneta, T. (2012). Bandura art Dnipropetrovsk from amateur to academic Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
16. Shemet, L. V. (2015). Traditional Ukrainian folk musical instruments in the context of professional academic art. Visnyk KhDADM, 3, 109–114 [in Ukrainian].